PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY WYRYKI

WYRYKI 2004

SPIS TREŚCI

1. Informacje ogólne o Gminie Wyryki 3.
1.1. Środowisko przyrodnicze 4.
1.2. Turystyka 9.
1.3. Zagospodarowanie przestrzenne 9.
1.3.1. Uwarunkowania związane z ochroną środowiska 10.
1.3.2. Infrastruktura techniczna 11.
1.3.3. Struktura własności 15.
1.3.4. Obiekty dziedzictwa kulturowego 15.
1.3.5. Identyfikacja problemów 22.
2. Gospodarka 23.
2.1. Główni pracodawcy w obszarze gminy 23.
2.2. Struktura podstawowych branż 24.
2.3. Podział zatrudnienia na poszczególne sektory 25.
2.4. Rolnictwo 25.
2.5. Identyfikacja problemów 27.
3. Strefa społeczna 27.
3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna 27.
3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców 29.
3.3. Grupy społeczne wymagające wsparcia 30.
3.4. Rynek pracy 30.
3.5. Identyfikacja problemów 30.
4. Zadania do realizacji służącej poprawie aktualnej sytuacji na obszarze gminy 31.
4.1. Kształtowanie struktury gospodarczej obszaru 31.
4.2. Użytkowanie terenu 32.
4.3. System komunikacji 32.
4.4. Infrastruktura techniczna 32.
4.5. Środowisko naturalne 33.
4.6. Środowisko kulturowe 33.
4.7. Jakość życia mieszkańców 33.
5. Analiza budżetu gminy w latach 2004 – 2013 34.
1. Lista zadań z określeniem hierarchii ważności 35.
2. Zadania inwestycyjne i projekty na lata 2004 – 2006 krótkoterminowe 37.
8. Zadania inwestycyjne i projekty na lata 2007 – 2013 długookresowe 38.
9. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy 39.
10. Wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego Gminy Wyryki 39.
11. System wdrażania planu 40.
12. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej 40
13. Spis tabel 41.
14. Materiały źródłowe 42.

1. Informacje ogólne o Gminie Wyryki.

Gmina Wyryki położona jest w obszarze Polesia Zachodniego. Należy do makroregionu wchodzącego w skład Prowincji Niżu Wschodnio Bałtycko-Białoruskiego. Prawie cały obszar gminy wchodzi w skład subregionu Polesia zwanego Garbem Włodawskim graniczącym na południu z Równiną Łęczyńsko-Włodawską, a na północy z subregionem zwanym Zaklęsłość Sosnowicka.

Pod względem tektonicznym gmina Wyryki leży w strefie przejściowej pomiędzy Wzniesieniem Sławatycz, charakteryzującym się względnie płytkim zaleganiem skał krystalicznych, a obniżeniem Nadbużańskim, zbudowanym z osadów górnokarbońskich i wypełnionych osadami mezozoiku. Na powierzchni występują głównie utwory czwartorzędowe o zróżnicowanej miąższości. Na wierzchowinach stanowią je głównie piaski i żwiry lodowcowe oraz gliny zwałowe podścielone marglami kredowymi, zaś w dolinach namuły i paski rzeczne oraz torfy. Tylko incydentalnie występują niewielkie równiny piasków przewianych.

Swoim zasięgiem obszar gminy obejmuje 16 sołectw i posiada powierzchnię 219,5 km^2. Siedzibą władz gminnych jest miejscowość Wyryki. Użytki rolne stanowią 6473 ha – 29,5%, natomiast lasy i grunty leśne stanowią ok. 56 % powierzchni gminy – 12 285 ha.

Gmina Wyryki usytuowana we wschodniej części województwa lubelskiego graniczy:

- od zachodu z gminą Stary Brus (powiat Włodawa) i Dębowa Kłoda (powiat Parczew),
- od północy z gminą Podedwórze (powiat Parczew) i Hanna (powiat Włodawa),
- od wschodu z gminą Włodawa i miastem Włodawa,
- od południa z gminą Hańsk (powiat Włodawa).

Od stolicy powiatu miasta Włodawy gminę dzieli odległość 10 km. Od stolicy województwa miasta Lublin gmina oddalona jest o 88 km.
Tereny przemysłowe nie występują. Zorganizowanych terenów rekreacyjno-wypoczynkowych na terenie gminy nie ma, jedynie w okolicy Suchawy w dolinie Włodawki takie tereny można tworzyć. Ponadto w miejscowości Adampol znajduje się ważny w regionie specjalistyczny ośrodek sanatoryjny leczenia gruźlicy i chorób płuc.

Przez teren gminy przebiega 1 droga o charakterze krajowym Nr 82 Lublin – Cyców – Włodawa – granica państwa, dwie drogi wojewódzkie: Nr 812 Biała Podlaska – Wisznice – Włodawa – Chełm – Krasnystaw, Nr 818 Przewłoka – Wyryki – Adampol oraz osiem dróg o charakterze powiatowym: Łączna długość drogi krajowej przebiegającej w obrębie gminy wynosi 11,3 km, dróg wojewódzkich 29,3 km, natomiast drogi o statusie powiatowym liczą

68,8 km. Na obszarze gminy występuje piętnaście dróg gminnych, które stanowią długość 21,5 km. Przez obszar gminy nie przechodzi linia kolejowa.

Gminę Wyryki zamieszkuje 3057 mieszkańców (dane z Urzędu Gminy - stan na koniec 31.12.2003 r.). Gęstość zaludnienia jest najniższa wśród gmin powiatu włodawskiego i wynosi ok. 13 osób na km^2.

1.1. Środowisko przyrodnicze.

Gmina Wyryki posiada doskonałe walory przyrodniczo-klimatyczne oraz praktycznie nie zdegradowane środowisko naturalne. Jakość powietrza gminy Wyryki należy określić jako bardzo dobrą. Niewielka ilość emitorów zarówno w emisji wysokiej jak i liniowej powoduje taki stan rzeczy. Jedynie w okresie zimowym podczas pracy przydomowych kotłowni należy spodziewać się pogorszenia jakości powietrza. Stan taki jednak ma charakter przejściowy a pogorszenie jakości powietrza dotyczy wyłącznie obszarów zwartej zabudowy zagrodowej. Dokonując obserwacji poszczególnych elementów przyrody ożywionej nie stwierdzono jakichkolwiek zachwiań w jej rozwoju związanych z występowaniem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

Gmina Wyryki znajduje się w dorzeczu Bugu. Obszar ten charakteryzuje się wysoką gęstością sieci rzecznej. Współtworzą ją systemy wodne Włodawki, Hanny i Zielawy, rozdzielone wododziałami IV rzędu. Na terenie gminy system wodny Zielawy tworzą jej lewostronne dopływy: Krynica i Żylawa. Zlewnia Włodawki z największym lewostronnym dopływem Ulanówką odwadnia południowy skłon Garbu Włodawskiego. Zachodnia część gminy znajduje się w dorzeczu górnej Hanny (zwanej także Trzebnieżą), lewego dopływu Bugu. Przepływ Włodawki waha się w granicach 1,5 – 2,0 m^3/s., zaś ilość wody, jaką prowadzą Hanna i Zielawa na terenie gminy nie przekracza 0,5 m^3/s.

Wody powierzchniowe obejmują około 400 ha – tj. 4,1% powierzchni nieleśnej gminy. Sieć wodna, zwłaszcza w północnej części gminy jest silnie zmodyfikowana melioracjami podstawowymi i szczegółowymi. Koryta większości rzek i strug przypominają liczne tu kanały melioracyjne. Gmina znajduje się w strefie oddziaływania Kanału Wieprz-Krzna. Głównymi elementami systemu melioracyjnego na tym obszarze są zbiornik retencyjny Zahajki (o pow. 235 ha i pojemności 5 mln m^3) oraz Kanał Partyzancki łączący bezpośrednio górną Hannę z Bugiem. Przyczyną wadliwego funkcjonowania systemu są niewystarczające dostawy wody oraz dekapitalizacja urządzeń wodnych.

Monitoring w zakresie powierzchniowych naturalnych cieków był prowadzony w rzekach Włodawka i Hanna. Badania wykonane zostały przez Wojewódzką Inspekcję Ochrony Środowiska w Lublinie. Woda rzeki Włodawki wg kryterium fizykochemicznego nie została objęta normą, wg kryterium bakteriologicznego znajdowała się w III klasie czystości, wg kryterium hydrobiologiczego posiadała

II klasę czystości. W ocenie ogólnej z uwagi na przekroczenie kryterium fizykochemicznego wody rzeki Włodawki w 2002 r. zostały zaklasyfikowane jako pozaklasowe.

Zasoby wód poziemnych na terenie gminy są małe; w obszarze Garbu Włodawskiego wynoszą 10-50 $m^3/d/km^2$. Największe zasoby są w dolinie Włodawki, która stanowi zarazem północną strefę graniczną Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 407 (chełmsko-włodawskiego).

Główny poziom wodonośny wykształcony jest w szczelinowych utworach górnej kredy. Zarówno poziom kredowy jaki i jurajski nie wykazują więzi hydraulicznej z poziomami płytszymi. Płytsze występowanie wód wgłębnych możliwe jest w sąsiedztwie dolin i zagłębień terenowych.
Warunki występowania pierwszego poziomu wód czwartorzędowych uzależnione są od rodzaju podłoża geologicznego i rzeźby terenu. Pierwszy poziom wód podziemnych występujący na głębokości 0-2 m, zajmuje rozległe tereny w północnej części gminy, tj. zatorfionym Obniżeniu Komaskim. Obszarów z wodami poziemnymi 2-5 m jest najwięcej. Są to równiny akumulacyjne piaszczyste rozciągające się na pograniczu szerokich dolin Zielawy i Hanny a wysoczyzną morenową. Obszary, w których wody podziemne występują na głębokości 5-10 m stanowią wąskie strefy okalające najwyższe w gminie wzniesienia, tj. moreny czołowe. W obrębie tych form geomorfologicznych, a także na południowych skłonach Garbu Włodawskiego poziom wód podziemnych schodzi poniżej 10 m.

Korzystnym elementem budowy hydrogeologicznej są warstwy izolacyjne chroniące kredowe i jurajskie poziomy wodonośne przed zanieczyszczeniem. W sytuacji niewielkich zasobów wodnych jest to okoliczność, wpływająca korzystnie na warunki zaspokajania potrzeb komunalnych mieszkańców. Natomiast brak izolacji czwartorzędowego poziomu wodonośnego stwarza duże niebezpieczeństwo łatwego wnikania do wód gruntowych zanieczyszczeń bakteriologicznych i chemicznych.

Skałami glebotwórczymi są z utworów plejstoceńskich – głównie piaski gliniaste (na terenach użytkowanych rolniczo) i piaski słabogliniaste (pod lasami), miejscami piaski luźne, zaś z utworów holoceńskich (najmłodszych) – torfy i piaski rzeczne. Dominującym typem gleby na użytkowanych rolniczo wierzchowinach są gleby płowe w kompleksie z brunatnymi i odgórnie oklejonymi. Są zwięzłe i mało przepuszczalne, czego efektem jest zwiększone uwilgocenie i wspomniane oglejenie. Na terenach leśnych panują gleby rdzawe, bielicowe i bielice. Na siedliskach hydrogenicznych wykształciły się gleby glejowe, mułowe i murszowe, rzadziej torfowe.

Budowa geologiczna gminy jest bardzo zróżnicowana, mimo to baza surowcowa jest stosunkowo uboga. Rozpoznane złoża surowców to torfy, mułki chude i gliniaste oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe.
Największą powierzchnię zajmują złoża torfowe typu niskiego, z torfem szuwarowym lub olsowym, o średniej miąższości nie przekraczającej 1,2 m

(maksymalne miąższości złóż torfowych występują w rynnowej dolinie Krynicy w Lubieniu – 2,5 m oraz w dolinie Hanny – 3,5 m). Złoża torfowe wypełniają zagłębienia bezodpływowe oraz budują dna niektórych dolin rzecznych (Włodawki, Krynicy, Hanny). Z uwagi na ich przyrodnicze i hydrologiczne znaczenie złoża te nie są eksploatowane.
Mułki chude występują w okolicy Połodu. Osiągają miąższość 17 m, sporadycznie eksploatowane są przez miejscową ludność. Występowanie mułków gliniastych o miąższości w złożu 11 m udokumentowano w Dobropolu. Zasoby geologiczne bilansowe na dzień 31.12.2002 r. wynosiły 199 tys. m^3, jednakże złoże nie jest eksploatowane.
Piaski i żwiry wodnolodowcowe są bardzo słabo rozpoznane w obszarze gminy.

Flora gminy Wyryki jest bardzo bogata. Reprezentowana jest przez mszaki oraz 1027 gatunków roślin naczyniowych. Aktualny stan flory mszaków wykazuje występowanie 182 gatunków mchów liściastych z 34 rodzin i 83 rodzajów; 24 torfowców oraz 27 wątrobowców z 19 rodzin i 23 rodzajów. Nadto stwierdzono 1 gatunek glewiczka. Najliczniej reprezentowane są rodziny:

Mchy:

- krzywoszyjowate
- krótkoszowate
- rokietowate
- prątnikowate
- widłozębowate
- merzykowate
- tujowcowate
- płaszczenicowate

Rodzaje mchów mające najwięcej gatunków to:

- sierpowiec
- krótkosz
- płonnik
- rokiet
- płożymerzyk

W skład wątrobowców wchodzą płozikowate, błotnicowate i porostnicowate.

W skład roślinności siedliska wodnego wchodzą: osoka aloesowata, rdestnica grzebieniasta, rdestnica połyskująca, rogatek sztywny, rzęsa drobna, rzęsa garbata, wolffia bezkorzeniowa, wywłócznik skrętoległy i rogatek sztywny. W wodach bytują 4 gatunki chronione, z których najbardziej znane są grążel żółty i grzybienie białe.
Siedliska szuwarowe zajmują skupienia pałek, skupienia trzcin i oczeretu jeziornego, kilkanaście gatunków turzyc wysokich, manna mielec, przęstka pospolita, łączeń baldaszkowy, nadwodnik okółkowy. Torfowiska zajmują

przede wszystkim kłoć wiechowata, oczeret Taber naemontana i turzyca Buxbauma.
Faunę obszarów chronionych Gminy Wyryki scharekteryzowano poniżej:
Bezkręgowce

Chronione gatunki bezkręgowców występujących na obszarze gminy to: pijawka lekarska, ślimak winniczek, szczeżuja wielka, skójka malarska, groszkówka, tygrzyk paskowany, żagnica zielona, łątka turzycowa, straszka północna, zalotka białoczelna, zalotka spłaszczona, zalotka większa, tęcznik mniejszy, biegacz skórzasty, biegacz fioletowy, biegacz gładki, biegacz granulowany, biegacz wręgaty, biegacz gajowy, biegacz polny, biegacz ogrodowy, borodziej próchnik, zgrzypik twardokrywka, pływak szerokobrzegi, kreślinek pływak, ciołek matowy, czerwończyk nieparek, czerwończyk fioletek, modraszek alkon, modraszek arion, modraszek nausitous, modraszek telejus, dostojka eunomia, przeplatka aurinia, szlaczkoń torfowiec, strzępotek hero, postojak wiesiołkowiec, trzmiel żółty, trzmiel rudy, trzmiel kamiennik, trzmiel rudonogi, trzmiel różnobarwny, trzmiel ozdobny, trzmiel ziemny, trzmiel gajowy, trzmiel ogrodowy, trzmiel ciemnopasy, trzmiel wschodni.

Kręgowce

***Ryby*:**

W wodach gminy żyje 19 gatunków ryb: płoć, wzdręga, strzebla przekopowa, ukleja, słonecznica, leszcz, krąp, lin, różanka, kiełb krótkowąsy, karp, karaś srebrzysty, okoń, koza, piskorz, szczupak pospolity, węgorz, sumik karłowaty, ciernik. Cztery gatunki ryb objęte są ochroną gatunkową. Są to: strzelba przekopowa, różanka, piskorz i koza.

***Płazy*:**

W gminie Wyryki występuje 13 gatunków płazów: traszka grzebieniasta, traszka zwyczajna, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropucha szara, ropucha zielona, paskówka, rzekotka drzewna, żaby – wodna, śmieszka, jeziorkowa, trawna i moczarkowa.

***Gady*:**

W gminie Wyryki żyje 6 gatunków gadów: padalec zwyczajny, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, zaskroniec zwyczajny i żmija zygzakowata.

***Ptaki*:**

Awifauna reprezentowana jest przede wszystkim przez ptactwo żyjące w środowisku wodnym i ta grupa obejmuje blisko 50% wszystkich gatunków

spośród 156 gatunków ptaków występujących stale, okresowo lub zalatujących na obszar gminy.
Gatunki ptaków to: perkozek, perkoz rdzawoszyi, perkoz dwuczuby, zausznik, kormoran czarny, bąk, bączek, czapla siwa, czapla biała, bocian czarny, bocian biały, łabędź niemy, gęś gęgawa, krakwa, cyraneczka, krzyżówka, cyranka, płaskonos, głowienka, podgorzałka, czernica, gągoł, trzmielojad, kania czarna, kania ruda, bielik, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, błotniak zbożowy, jastrząb, krogulec, myszołów zwyczajny, orlik krzykliwy, orlik grubodzioby, orzeł przedni, rybołów, pustułka, pustułeczka, kobuz, kobczyk, cietrzew, kuropatwa, przepiórka, bażant, wodnik, kokoszka wodna, łyska, żuraw, kropiatka, zielonka, derkacz, sieweczka rzeczna, czajka, batalion, kszyk, dubelt, słonka, rycyk, kulik wielki, krwawodziób, samotnik, śmieszka, rybitwa zwyczajna, rybitwa czarna, rybitwa białoskrzydła, grzywacz, sierpówka, turkawka, płomykówka, puchacz, puszczyk, sowa uszata, sowa błotna, lelek, zimorodek, kraska, dudek, krętogłów, dzięcioł czarny, dzięcioł duży, dzięciołek, lerka, rokitniczka, skowronek, dymówka, oknówka, śpiewak, świerszczak, strumieniówka, brzęczka, wodniczka, rokitniczka, świergotek drzewny, świergotek łąkowy, pliszka żółta, pliszka siwa, strzyżyk, pokrzywnica, rudzik, słowik szary, podróżniczek, kopciuszek, pokląskwa, kos, kwiczoł, kapturka, świstunka, pierwiosnek, piecuszek, mysikrólik, muchołówka szara, muchołówka mała, muchołówka żałobna, wąsatka, raniuszek, sikora uboga, sikora czarnogłowa, sikora czubata, sosnówka, sikora modra, bogatka, kowalik, pełzacz leśny, remiz, wilga, łozówka, trzcinniczek, trzciniak, zaganiacz, jarzębiatka, piegża, cierniówka, gajówka, gąsiorek, dzierzba czarnoczelna, srokosz, dzierzba rudogłowa, sójka, sroka, kawka, wrona, kruk, szpak, wróbel, mazurek, zięba, kulczyk, dzwoniec, szczygieł, makolągwa, dziwonia, gil, grubodziób, trznadel, ortolan, potrzos, potrzeszcz.

***Ssaki*:**

Do ssaków żyjących na terenie gminy zalicza się takie gatunki jak: kret, jeż wschodnioeuropejski, ryjówka malutka, karlik malutki, karlik większy, gacek brunatny, zając szarak, nornica ruda, darniówka pospolita, nornik zwyczajny, nornik bury, mysz domowa, szczur wędrowny, mysz polna, mysz leśna, karczownik, mysz zaroślowa, orzesznica, piżmak, wiewiórka, bóbr, chomik, smużka, wilk, wydra, gronostaj, łasica. Z parzystokopytnych występują: łoś, jeleń szlachetny, sarna i dzik.

Wyżej wymienione kręgowce i bezkręgowce występują na terenie Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu jak również na terenach nie objętych ochroną. Jak widać z powyższych danych teren gminy Wyryki zamieszkują w przewadze ptaki.

W obrębie gminy Wyryki nie stwierdzono istotnych zmian związanych ze środowiskiem.

Istnieje realne zagrożenie pogorszenia stanu jakości wód podziemnych w przypadku nie podjęcia środków zaradczych, polegających na uporządkowaniu systemu gospodarki ściekowej. Ponadto należy zwrócić uwagę na zmiany zachodzące wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Może wystąpić tam zagrożenie przekroczenia progowych dopuszczalnych poziomów hałasu a także znaczny wzrost emisji liniowej zanieczyszczeń do powietrza.

1.2. Turystyka

Gmina Wyryki nie posiada aktualnie bazy turystycznej. Można jedynie wyróżnić parkingi przyleśne oraz odcinki szlaków i tras turystycznych jako niewielkie elementy infrastruktury turystycznej. Turystyka powinna być oparta o ukazanie walorów przyrodniczo krajobrazowych i klimatycznych Lasów Włodawskich. Należy tworzyć ścieżki dydaktyczne zarówno piesze jak i rowerowe. Zagospodarowaniu powinien zostać poddany teren przy zbiorniku retencyjnym w Zahajkach i Mostach. Teren nadaje się do uprawiania turystyki konnej i powinno to zostać wykorzystane. Adaptacji na ośrodki turystyczne powinny zostać poddane nieczynne leśniczówki w Lubieniu, Adampolu, Smolarni-Krukowo..

1.3. Zagospodarowanie przestrzenne.

Gmina posiada charakter rolniczy w związku z tym przeważa zabudowa jednorodzinna i zagrodowa. Jedynie w miejscowościach gdzie były kiedyś zlokalizowane państwowe gospodarstwa rolnicze /Lubień, Zahajki, Kaplonosy kolonia/ znajdują się bloki stanowiące zabudowę wielorodzinną. Występują obszary chronionego krajobrazu jednak nie wpływają one w znaczny sposób na rozwój w/w regionu. W obrębie gminy funkcjonują sieci wodociągowe oraz elektryczne wysokiego napięcia, średniego napięcia oraz niskiego napięcia. Skoncentrowane obszary przemysłowe nie występują. Na terenie gminy zlokalizowane są pojedyncze zakłady reprezentujące takie gałęzie przemysłu jak przemysł drzewny oraz skórzany. Obiekty uznane za chronione oraz szczególnej wartości kulturowej są otoczone strefami ochronnymi, w których nie ma możliwości usytuowania inwestycji związanych z uciążliwym przemysłem. Sieć dróg utwardzonych nie jest dostatecznie rozwinięta i to w większości hamuje rozwój regionu pod każdym względem. Dokładną analizę związaną z zagospodarowaniem przestrzennym przedstawiono w dalszych rozdziałach.

1.3.1. Uwarunkowania związane z ochroną środowiska.

W gminie Wyryki do obszarów objętych ochroną należą: Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmujący z terenu gminy dolinę Włodawki. Posiada on unikalne kompleksy wodno-bagienne oraz tereny podmokłe; 10 pomników przyrody (1 obiekt przyrody nieożywionej i 9 obiektów przyrody ożywionej); 7 użytków ekologicznych; lasy ochronne.

Pomniki przyrody występujące na terenie gminy:

- głaz narzutowy w miejscowości Adampol, utworzony w 1987 r.,
- dąb szypułkowy w Kaplanosach – obwód 405 cm, utworzony w 1992 r.,
- stanowisko widłaka torfowego i rosiczki okrągłolistnej o pow. 1 ha w Horostycie, utworzone w 1992 r.,
- lipa drobnolistna w Horostycie - obwód 627 cm, utworzona w 1992 r.,
- jawor w Horostycie – obwód 340 cm, utworzony w 1992 r.,
- stanowisko zimoziołu północnego na powierzchni 0,10 ha w Kaplanosach, utworzone w 1992 r.,
- dąb szypułkowy w Kaplanosach – obwód 405 cm, utworzony w 1992 r.,
- dąb szypułkowy w Kaplanosach – obwód 567 cm, utworzony w 1992 r.,
- dąb szypułkowy w Kolonii Zahajki – obwód 412 cm, utworzony w 1992 r.,
- dąb szypułkowy w Kolonii Zahajki – obwód 476 cm, utworzony w 1992 r.,

Zidentyfikowane były jeszcze dwa pomniki przyrody: dąb szypułkowy w Suchawie –obwód 520 cm, utworzony w 1988 r. oraz wiąz szypułkowy w Kaplanosach – obwód 467 cm, utworzony w 1992 r., jednakże fizycznie nie istnieją z uwagi na naturalne obumarcie od pioruna.

Użytki ekologiczne zlokalizowane na terenie gminy Wyryki stanowią łączną powierzchnię 81,3 ha. i są to:

- użytek ekologiczny „Adampol" – o pow. 4,37 ha,
- użytek ekologiczny „Suchawa" – o pow. 9,67 ha,
- użytek ekologiczny „Dolina rzeki Włodawki I" – o pow. 5,80 ha,
- użytek ekologiczny „Dolina rzeki Włodawki II" – o pow. 19,50 ha,
- użytek ekologiczny „Bankowizna" – o pow. 40,03 ha,
- użytek ekologiczny „Kaplanosy" – o pow. 24,05 ha,
- użytek ekologiczny „Bagno Niedźwiedź" – o pow. 10,96 ha,

Spośród lasów ochronnych ogólnego przeznaczenia największą powierzchnię w gminie zajmują lasy wodochronne, do tej grupy zalicza się lasy

stanowiące ostoje zwierząt oraz cenne- stanowiące fragmenty rodzimej przyrody.

Spośród lasów ochronnych specjalnego przeznaczenia występują lasy na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych oraz lasy wokół sanatoriów i uzdrowisk. Ustanowione lasy ochronne w rejonie sanatorium Adampol stanowią łączną powierzchnię 218,27 ha.

1.3.2 Infrastruktura techniczna.

Gmina Wyryki posiada następującą infrastrukturę techniczną:

- W zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

Na terenie gminy występują trzy ujęcia wody o następującej wydajności:

1. Ujęcie Lubień - Q max dobowe 400,0 m^3/dobę
2. Ujęcie Suchawa - Q max dobowe 88,3 m^3/dobę
3. Ujęcie Adampol - Q max dobowe 74,0 m^3/dobę

Lokalizację ujęć, długość sieci wodociągowej w km oraz zakres obsługiwanych miejscowości przedstawiono w tabeli.

Zestawienie istniejących ujęć wody w gminie Wyryki.

Nazwa Ujęcia	Obsługiwane miejscowości	Długość sieci wodociągowej w km
Ujęcie Lubień /system grupowy/	Wyryki Adampol, Wyryki Połód, Wyryki Wola, Wyryki Kolonia, Lubień, Lipówka, Krzywowierzba, Horostyta, Horostyta Kolonia, Zahajki, Ignaców, Zahajki Kolonia, Kaplanosy, Kaplanosy Kolonia	44,2 km
Ujęcie Suchawa /system lokalny/	Na potrzeby osiedla mieszkaniowego	-
Ujęcie Adampol /system lokalny/	Na potrzeby SP ZOZ i osiedla mieszkaniowego	-

(wg danych: „Studium uwarunkowań i kierunków...")

Jak z powyższej tabeli wynika, większość obszaru gminy Wyryki posiada sieć wodociągową. System indywidualny zaopatrzenia w wodę dotyczy wsi

niezwodociągowanych tj. Kolonia Adampol i Suchawa. Ujęcie w miejscowości Lubień posiada charakter komunalny.

Na terenie gminy Wyryki istnieje 3,5 km sieci kanalizacyjnej. Sieci kanalizacyjne znajdują się w miejscowościach, które posiadają oczyszczalnie ścieków.

Występują cztery oczyszczalnie ścieków:

- Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna Adampol, obsługująca Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc wraz z sąsiednimi budynkami osiedla mieszkaniowego, o wydajności:
  $Q_{d\ śr} = 74{,}0\ m^3/d$
  $Q_{max\ d} = 84{,}0\ m^3$
- Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna Zahajki, do której podłączone są trzy bloki Spółdzielni Mieszkaniowej Zahajki, o wydajności:
  $Q_{d\ śr} = 17{,}3\ m^3$
  $Q_{max\ d} = 19{,}0\ m^3$
- Oczyszczalnia Suchawa typu Bioclere, do której podłączonych jest część domostw i obiekty Gospodarstwa Gruntów Marginalnych i Mieszkaniowego, o wydajności:
  $Q_{d\ śr} = 35{,}0\ m^3$
  $Q_{max\ d} = 45{,}3\ m^3$
- Oczyszczalni Wyryki – Mikroreaktor, obsługująca Urząd Gminy w Wyrykach, Zespół Szkół z Ośrodkiem Zdrowia i kilkoma budynkami, o wydajności:
  $Q_{d\ śr} = 8{,}09\ m^3$
  $Q_{max\ d} = 8{,}90\ m^3$

Ponadto w miejscowości Kolonia Kaplanosy istnieje zbiornik Inhoffa o pojemności ok. 10 000 l, do którego odprowadzane są ścieki z kilku budynków wielorodzinnych.

Gospodarka ściekowa na terenie gminy prowadzona jest za pomocą zbiorników bezodpływowych, których szczelność najprawdopodobniej jest niewystarczająca.

- **W zakresie zaopatrzenia w energię**

Na trenie gminy zlokalizowanej jest główny punkt zasilania (GPZ) umiejscowiony we wsi Lubień. Ponadto przebiegają sieci elektryczne wysokiego napięcia, średniego napięcia oraz niskiego napięcia. W obszarze gminy zlokalizowane są napowietrzne stacje transformatorowe i wnętrzowe. Gmina Wyryki posiada 100 % pokrycie zapotrzebowania mocy energetycznej w

związku z tym nie planowane są inwestycje w zakresie rozbudowy sieci energetycznej. W większości obszaru gminy występują indywidualne systemy zaopatrzenia gospodarstw w energię cieplną.

- w zakresie gospodarki odpadami

Zbiórka i transport odpadów komunalnych na terenie gminy Wyryki odbywa się w sposób częściowo zorganizowany.

Gmina Wyryki zbiórkę odpadów realizuje za pomocą kontenerów o pojemności 6,5 m^3. Ilość kontenerów w danej miejscowości uzależniona jest od gęstości zaludnienia oraz przyjętego systemu gospodarowania odpadami. Miejscowości Wyryki, Kaplonosy, Lubień zostaną objęte zbiórką odpadów bezpośrednio od właścicieli użytkowników nieruchomości. W fazie początkowej odpady gromadzone będą w workach z tworzywa sztucznego o pojemności 110 litrów a w dalszym etapie powinny to być pojemniki.

Transport odpadów odbywa się pojazdami specjalistycznymi. W obszarze gminy pozwolenie w zakresie transportu odpadów posiadają dwa podmioty i są to:

9. Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. we Włodawie.
10. Usługi Asenizacyjne Aleksander Murański – Lack, 22-220 Hanna.

Opłata za wywóz odpadów finansowana była do czerwca 2004 roku ze środków Urzędu Gminy i wynosi 28,0 zł/m^3 wraz z unieszkodliwianiem. Od czerwca 2004 roku opłata ta zostanie przerzucona bezpośrednio na wytwórców odpadów tzn. mieszkańców gminy. Wywóz odpadów gromadzonych w workach kosztuje w chwili obecnej 7.50 zł/worek. Na dzień dzisiejszy nie jest możliwe określenie dokładnego nowego sytemu zbiórki i transportu odpadów z uwagi na fakt jego reorganizacji.

Teren gminy Wyryki w chwili obecnej posiada jedną instalację do unieszkodliwiania stałych odpadów komunalnych. Jest to składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne położone w miejscowości Wyryki. Składowisko stanowi własność i jest administrowane przez Urząd Gminy w Wyrykach. Posiada częściowo sprawne technicznie ogrodzenie, brodzik dezynfekcyjny (1), drogę dojazdową do składowiska oraz w obręb niecki roboczej. Odpady składowane są podpoziomowo i na bieżąco przysypywane warstwą ziemi. Instalacja nie posiada systemu odciekowego wód opadowych oraz systemu monitoringu wód podziemnych. Całkowita powierzchnia terenu składowiska to 0,40 ha a stopień wypełnienia wynosi ok. 30,0 %. Składowisko posiada częściowo uregulowany stan prawny. Przewidywany termin zamknięcia składowiska to rok 2009.

- w zakresie systemu komunikacyjnego gminy

NR DROGI	DŁUGOŚĆ DROGI W OBSZARZE GMINY		RELACJA DROGI	NATĘŻENIE RUCHU
	DROGA UTWARDZONA /km/	DROGA NIEUTWARDZONA /km/		
DROGA KRAJOWA				
82	11,3		Lublin – Cyców – Włodawa	duże
DROGI WOJEWÓDZKIE				
812	5,79	-	Biała Podlaska – Włdawa - Chełm	duże
818	25,12	-	Przewłoka – Wyryki – Adampol - Włodawa	średnie
DROGI POWIATOWE				
1623 L	9,244	2,185	Hola - Kaplonosy	małe
1708 L	2,206	-	Hola - Lipówka	małe
1707 L	11,683	-	Kaplonosy – Stary Brus	średnie
1621 L	7,657	-	Zahajki - Lipówka	małe
1710 L	1,400	8,390	Lubień - Suchawa	małe
1700 L	0,530	7,923	Dańce - Krasówka	małe
1706 L	2,635	7,282	Wyryki - Adamki	małe
1711 L	6,335	2,065	Kolorówka - Żdżarka	Małe
DROGI GMINNE				
06 28 001	-	1,550	Kol. Adampol	małe
06 28 005	-	0,668	Wyryki-Adampol/osiedle domków jednorodzinnych/	
06 28 005	-	2,125	Wyryki Połód /do wysypiska śmieci/	Małe
06 28 007	-	4,000	Wyryki - Kaplonosy	Małe
06 28 009	-	1,192	Kol. Wyrki	Małe
06 28 011	-	1,320	Kol. Wyryki	Małe
06 28 013	-	0,700	Kol. Lipówka	Małe

06 28 015	-	1,900	Krzywowierzba - Sytyta	Małe
06 28 017	-	1,500	Kol. Horostya - Antopol	Małe
06 28 004	2,200	-	Horostyta - Ignaców	małe
06 28 019	-	0,233	Zahajki - Jaźwiny	Małe
06 28 021	-	1,500	Kaplonosy Ferma	Małe
06 28 023	-	0253	Kaplonosy - Samuły	Małe
06 28 025	0,.439	2,341	PGR Kaplonosy - Siedliska	Małe

Droga krajowa przebiega na odcinku 11,3 km. Łączna długość dróg wojewódzkich wynosi 30,91 km a powiatowych 68,777 km, w tym nieutwardzonych 33,507 km, natomiast drogi o statusie gminnym liczą 22,721 km w tym nieutwardzone 20,082 km. Przez teren gminy nie przebiega linia kolejowa.

1.3.3.Struktura własności.

Handel i usługi skoncentrowany jest w całości w sektorze prywatnym. Grunty w ok. 90 % stanowią własność osób fizycznych oraz przedsiębiorstw, które stanowią własność osób fizycznych. Grunty stanowiące własność Urzędu Gminy zajmują obszar 362,31 ha z czego drogi i tereny komunikacyjne zajmują 215,84 ha, grunty rolne 27,65 ha, tereny zabudowane przeznaczone pod budownictwo zagrodowe, jednorodzinne i usługowe stanowią 98,27 ha, tereny przeznaczone do rekultywacji stanowią 11,10 ha, tereny przemysłowe stanowią 1,66 ha.

1.3.4.Obiekty dziedzictwa kulturowego.

Obiekty dziedzictwa kulturowego znajdujące się na obszarze gminy rozlokowane są w kilku miejscowościach:

ADAMPOL

1. Zespół Pałacowo – Folwarczny Zamoyskich
a. lodownia murowana z 1920 r,
b. stara leśniczówka drewniana z ok. 1872 r częściowo zniszczona 1914 - 1918, rozbudowana 1922 r,

c. nowa leśniczówka, murowana z ok. 1911 r,
d. stajnia, obecnie pralnia, murowana z ok. 1930 r. przebudowana,
e. stajnia obecnie magazyn murowany z ok. 1930 r,
f. obora murowana z ok. 1930 r,
g. chlewnia murowana z ok. 1930 r.

DOBROPOL

Pozostałości cegielni (3 wiaty) drewniane z ok. 1920 r.

HOROSTYTA

1. Szkoła obecnie biblioteka drewniana z ok. początku XX w,
2. Zagroda nr 31 właściciel Adam Milczuk,
a. dom drewniany z lat 20 XX w,
b. lamus drewniany z lat 30 XX w,
3. Dom nr 1 własność J. Sadowaki drewniany z początku XX w,
4. Dom nr 21 własność M. Leś drewniany z początku XX w,
5. Dom nr 24 własność J. Jaruzelski drewniany z początku XX w,
6. Dom nr 30 własność A. Joszczuk drewniany z lat 20 XX w,
7. Dom nr 34 własność J. Rynkowski drewniany z 1930 r,
8. Dom nr 36 własność J. Michaluk drewniany z początku XX w,
9. Dom nr 48 własność N. Byczuk drewniany z 1939 r,
10. Dom nr 55 własność W. Lesiuk drewniany z 1938 r,
11. Dom nr 70 własność K. Borsuk drewniany z lat 30 XX w,
12. Dom nr 73 własność W. Stupak drewniany z lat 20 XX w,
13. Dom nr 79 własność W. Stupak drewniany z lat 20 XX w,
14. Dom nr 82 własność K. Ulaniuk drewniany z lat 20 XX w,
15. Lamus w zagrodzie nr 61 własność F. Dec drewniany z lat 30 XX w.

KAPLONOSY

1. Dom nr 29 własność Z. Kuszner drewniany z lat 30 XX w,
2. Dom nr 31 własność J. Kozow drewniany z lat 30 XX w,
3. Dom nr 32 własność M. Zarczuk drewniany z lat 30 XX w,
4. Dom nr 33 własność W. Chawdejuk drewniany z lat 20 XX w,
5. Dom nr 34 własność J. Huzar drewniany z lat 30 XX w,
6. Dom nr 62 własność A. Buska drewniany z lat 30 XX w,
7. Dom nr 70 własność K. Dudyk drewniany z lat 30 XX w,
8. Dom nr 76 własność T. Kosak drewniany z lat 20 XX w,
9. Dom nr 78 własność K. Samczuk drewniany z 1928 r.
10. Dom nr 80 własność E. Wasiluk drewniany z lat 30 XX w,

KOLONIA – WYRYKI

1. Pozostałości zespołu folwarcznego:
a. dwunastorak własność UG Wyryki murowany z 1900 r.
b. czworak, obecnie w zagrodzie nr 8, własność W. Śpiewak murowany z ok. 1900r,
c. obora obecnie dom mieszkalny własność UG Wyryki murowana z 1900 r,
d. obora obecnie w zagrodzie nr 7 własność T. Stefaniuk murowana ok. 1900 r.
2. Dom nr 1 własność J. Łachmycki, drewniany z lat 20 XX w.

KRZYWOWIERZBA

1. Szkoła własność RSP Kodeniec murowana początek XX w.
2. Zagroda nr 4 własność S. Nowicka – drewniany dom, obora, stodoła, lamus z lat 30 XX w.
3. Zagroda nr 13 własność M. Moniuk – drewniany dom, budynek gospodarczy z 1925 r.
4. Dom nr 7 własność Bazyli Tarasiuk drewniany z 1929 r.
5. Dom nr 8 własność Jan majewski drewniany z 1920 r.
6. Dom nr 9 własność Jan Kalało drewniany z 1918 r.
7. Dom nr 12 własność P. Kowieski drewniany z 1931 r.
8. Dom nr 33 własność Maria Harmocińska drewniany z 1930 r.
9. Dom nr 34 własność Jan Sobiecki drewniany z ok. 1928 r.
10. Dom nr 62 własność M. Osmulska drewniany z lat 20 XX w.
11. Dom nr 64 własność Maria Muszczyńska drewniany z 1931 r.
12. Dom nr 76 własność C. Sobol drewniany z 1929 r.
13. Dom nr 77 własność W. Fatyga drewniany z 1930 r.
14. Dom nr 78 własność Stefan Kierdaszuk drewniany z 1918 r.
15. Dom nr 82 własność Eugenia Szczepanik drewniany z 1928 r.
16. Dom nr 83 własność W. Karpowski drewniany z 1927 r.
17. Dom nr 92 własność Maria Kozakiewicz drewniany z 1932 r.
18. Dom nr 94 własność Barbara Teratyka drewniany z 1928 r.
19. Dom nr 98 własność M. Kozakiewicz drewniany z lat 20 XX w.
20. Dom nr 99 własność L. Słowik drewniany z lat 30 XX w.
21. Dom nr 100 własność K. Szczepaniak drewniany z ok. 1928 r.
22. Dom nr 101 własność M. Szajda drewniany z początku XX w.
23. Dom nr 105 własność Zygmunt Karwacki drewniany z ok. 1930 r.
24. Dom nr 109 własność Helena Karwacka drewniany z ok. 1930 r.
25. Dom nr 114 własność Anna Chodkiewicz drewniany z ok. 1930 r.

LIPÓWKA

1. Dom nr 2 własność Józefa Huczuk drewniany z 1924 r.
2. Dom nr 16 własność Franciszka Huczuk drewniany z 1931 r.
3. Dom nr 29 własność Anna Poleszak drewniany z ok. 1924 r.
4. Dom nr 46 własność Edward Serek drewniany z 1888 r.

LUBIEŃ

1. Kościół Parafialny P.W. ŚW. Mikołaja BPA murowany z 1938 r.
2. Ruina Karczmy Własność Rafał Tomaszek murowana z ok. 1850 r.
3. Zagroda nr 102 własność J. Zientek – drewniany dom, lamus z 1938 r.
4. Dom nr 9 własność S. Florek drewniany z lat 30 XX w.
5. Dom nr 13 własność Z. Czerniak drewniany z lat 30 XX w.
6. Dom nr 14 własność Z. Czerniak drewniany z lat 30 XX w.
7. Dom nr 20 własność K. Hulip drewniany z lat 30 XX w.
8. Dom nr 45 własność J. Adamczuk drewniany z 1930 r.
9. Dom nr 60 własność J. Grzeszczuk drewniany z 1928 r.
10. Dom nr 70 własność J. Rygał drewniany z lat 20 XX w.
11. Dom nr 84 własność K. Babczuk drewniany z 1929 r.
12. Dom nr 96 własność B. Busko drewniany z 1886 r.
13. Dom nr 97 własność UG Wyryki drewniany z lat 30 XX w.
14. Dom nr 98 własność W. Torbicz obecnie szkoła murowany z 1931 r.
15. Dom nr 109 własność Z. Lotek drewniany z 1936 r.
16. Dom z oborą nr 113 własność Maria Bakun drewniany z ok. 1930 r.
17. Dom nr 119 własność Bronisław Siwiec drewniany z 1933 r.
18. Dom nr 144 własność M. Łukaszuk drewniany z lat 20 XX w.
19. Lamus w zagrodzie nr 145 własność S. Huczuk drewniany z lat 30 XX w.
20. Dom nr 152 własność A. Szelewicka drewniany z lat 30 XX w.
21. Ruina wiatraka koźlaka własność Dąbrowski drewniany z lat 30 XX w.
22. Spichlerz w zagrodzie nr 38 własność J. Smolik drewniany z 1936 r.
23. Lamus w zagrodzie nr 116 własność S. Stefaniak drewniany z lat 30 XX w.

SUCHAWA

1. Zespół Cerkwi Prawosławnej Par. P. W. MB Kazańskiej murowana z początku XX w.
2. Dom nr 22 własność Krzysztof Budner drewniany z ok. 1920 r.

3. Dom nr 25 własność Regina Nakonieczny drewniany z ok. 1930 r.
4. Dom nr 32 własność Czesław Stępień drewniany z ok. 1920 r.
5. Dom nr 36 własność M. Wasil drewniano-murowany z 1939 r.

WYRYKI-ADAMPOL

1. Zagroda nr 24 własność Kazimierz Kowalczuk drewniana z 1925 r.
2. Zagroda nr 54 własność Stanisław Szymański drewniana z ok. 1914 r.
3. Zagroda nr 75 własność Jerzy Czelej dom drewniany z 1923 r, obora murowana z ok. 1935 r.
4. Dom nr 1 własność Kazimierz Mereng drewniany z początku XX w.
5. Dom nr 2 własność Edward Charczewski drewniany z ok. 1920 r.
6. Dom nr 3 własność Ludwik Pierzchała drewniany z początku XX w.
7. Dom nr 12 własność Kazimierz Torbicz drewniany z 1925 r.
8. Dom nr 21 własność Jan Torbicz drewniany z ok. 1930 r.
9. Dom nr 22 własność Bolesław Tatara drewniany z ok. 1930 r.
10. Dom nr 33 własność Paweł Buska drewniany z ok. 1920 r.
11. Dom nr 45 własność Zbigniew Gorzelak drewniany z 1930 r.
12. Dom nr 46 własność Józefa Juszczuk drewniany z 1925 r.
13. Dom nr 50 własność Katarzyna Łukaszyna drewniany z ok. 1920 r.
14. Dom nr 64 własność Maria Zarczuk drewniany z ok. 1939 r.
15. Dom nr 67 własność Stanisław Błaszczuk drewniany z ok. 1939 r.
16. Dom nr 70 własność Stanisław Brożek drewniany z ok. 1930 r.
17. Dom nr 77 własność Józef Bagłaj drewniany z ok. 1930 r.
18. Dom nr 78 własność Piotr Horszczaruk drewniany z ok. 1930 r.
19. Dom nr 80 własność Piotr Horszczaruk drewniany z ok. 1930 r.
20. Dom nr 83 własność Maria Juszczuk drewniany z ok. 1939 r.
21. Dom nr 85 własność UG Wyryki drewniany z ok. 1939 r.
22. Dom nr 88 własność Kazimierz Szczygielski drewniany z ok. 1939 r.
23. Dom nr 92 własność Jerzy Tadyniewicz drewniany z ok. 1925 r.
24. Dom nr 118 własność Józef Bloch drewniany z 1930 r.
25. Wiatrak koźlak własność Stanisław Czelej drewniany z 1938 r.
26. Wiatrak koźlak własność Krystyna Kwiatkowska drewniany z 1886 r.

WYRYKI-POŁÓD

1. Krzyż z kapliczką drewniane z 1939 r.
2. Dom nr 133 własność Janina Buska drewniany z ok. 1910 r.
3. Dom nr 136 własność Maria Rutkowska drewniany przed 1900 r.
4. Dom nr 137 własność Władysław Marcinek drewniany z ok. 1910 r.
5. Dom nr 147 opuszczony drewniany z ok. 1910 r.
6. Dom nr 160 własność Józef Zarczuk drewniany z ok. 1900 r.

7. Dom nr 162 własność Stanisław Hołud drewniany z ok. 1900 r.
8. Dom nr 170 własność Stanisław Horszczaruk drewniany z ok. 1930 r.
9. Dom nr 173 własność Halina Czajkowska drewniany z ok. 1932 r.
10. Dom nr 174 własność Helena Horszczaruk drewniany z ok. 1930 r.
11. Dom nr 175 własność Zbigniew Pruszkowski drewniany z ok. 1932 r.
12. Dom nr 176 własność Józef Sekowiec drewniany z ok. 1920 r.
13. Dom nr 177 własność Andrzej Dudyk drewniany z ok. 1930 r.
14. Dom nr 178 własność Krzysztof Adamiuk drewniany z ok. 1935 r.
15. Dom nr 180 własność Katarzyna Horszczaruk drewniany z ok. 1920 r.
16. Dom nr 188 własność Wiesław Mocior drewniany z ok. 1930 r.
17. Dom nr 192 własność Barbara Horszczaruk drewniany z ok. 1930 r.
18. Dom nr 197 własność b.d. drewniany z ok. 1920 r.
19. Dom nr 209 własność Janina Tadaniewicz drewniany z ok. 1920 r.
20. Dom nr 210 własność Katarzyna i Jan Czelejowie drewniany z ok. 1920 r.
21. Dom nr 211 własność Czesław Tadaniewicz drewniany z ok. 1930 r.
22. Dom nr 220 własność UIG Wyryki drewniany z ok. 1930 r.
23. Dom nr 222 własność Zofia Możeluk drewniany z ok. 1920 r.
24. Dom nr 227 własność Józef Czelej drewniany z ok. 1910 r.
25. Dom nr 233 własność Maria Babkiewicz drewniany z ok. 1930 r.
26. Dom nr 235 własność Józefa Smolińska i Halina Michalczuk murowany z ok. 1923 r.
27. Dom nr 248 własność Zbigniew Rynkiewicz drewniany z ok. 1920 r.
28. Dom nr 258 własność Tadeusz Zydlewski drewniany po 1945 r.
29. Dom nr 262 własność Anastazja Teresa Torbicz drewniany z ok. 1944 r.
30. Dom nr 267 własność Jan Czubrynski drewniany z ok. 1945 r.
31. Dom nr 268 własność Jan Berkasiuk drewniany z ok. 1945 r.
32. Dom nr 269 własność Jan Torbicz drewniany z ok. 1945 r.
33. Dom nr 270 własność Piotr Stepaniouk drewniany z ok. 1945 r.
34. Dom nr 271 własność Antoni Demczuk drewniany z ok. 1945 r.
35. Dom nr 272 własność Zofia Torbicz drewniany z ok. 1945 r.
36. Dom nr 274 własność Kazimierz Torbicz drewniany z ok. 1945 r.
37. Dom nr 275 własność Józef Torbicz drewniany z ok. 1945 r.
38. Dom nr 280 własność Jan Czelej drewniany z ok. 1944 r.
39. Dom nr 281 własność Katarzyna Horszczaruk drewniany z ok. 1944 r.
40. Wiatrak koźlak własność Marianna Hawryluk drewniany z konca XIX w.
41. Spichlerzyk własność Anastazja Teresa Torbicz drewniany z ok. 1930 r.

WYRYKI-WOLA

1. Dom nr 236 własność Kazimierz Rudkowski drewniany z ok. 1920 r.
2. Dom nr 242 własność Katarzyna Oniszczuk drewniany z ok. 1925 r.
3. Dom nr 286 własność Stanisław Staszewski drewniany z ok. 1915 r.
4. Dom nr 298 własność Józef Buska drewniany z ok. 1920 r.
5. Dom nr 301 własność Katarzyna Litkowska drewniany z ok. 1920 r.
6. Dom nr 303 Własność Kazimierz Bułat drewniany z ok. 1930 r.
7. Dom nr 304 własność Jan Buska drewniany z ok. 1920 r.
8. Dom nr 305 własność Tomasz Wesołowski drewniany z ok. 1920 – 30 r.
9. Dom nr 306 własność Jan Sokoluk drewniany z ok. 1925 r.
10. Dom nr 309 własność Antoni Trociuk drewniany z ok. 1920 r.
11. Dom nr 310 własność Maria Torbicz drewniany z ok. 1920 r.
12. Dom nr 312 własność Józef Możeluk drewniany z ok. 1920 r.
13. Dom nr 313 własność Paweł Danielczuk drewniany z ok. 1920 r.
14. Dom nr 314 własność Barbara Małaszuk i UG Wyryki (świetlica) drewniany z ok. 1928 r.
15. Dom nr 317 własność Józef Torbicz drewniany z ok. 1946 r.
16. Dom nr 318 własność Jan Demczuk drewniany z ok. 1920 r.
17. Dom nr 326 własność Antoni Szuster drewniany z ok. 1920 r.
18. Dom nr 328 własność Jan Czelej drewniany z ok. 1900 r.
19. Dom nr 330 własność Mieczysław Staszewski drewniany z ok. 1910 r.
20. Dom nr 340 własność Jan Kazimierczuk drewniany z ok. 1920 r.
21. Dom nr 343 własność Stanisław Madziarski drewniany z ok. 1930 r.
22. Dom nr 347 własność Irena Klejnert drewniany z ok. 1910 r.
23. Dom nr 355 własność Antoni Mitruk drewniany z ok. 1910 r.
24. Spichlerzyk w zagrodzie nr 311 własność Józef Możeluk drewniany z ok. 1920 r.

ZAHAJKI

1. Kapliczka drewniana z lat 30 XX w.
2. Szkoła obecnie dom mieszkalny nr 19 własność UG Wyryki drewniana z lat 20 XX w.
3. Dom nr 29 własność M. Harasimiuk drewniany z ok. 1930 r.
4. Dom nr 30 własność K. Mojsa drewniany z 1920 r.
5. Dom nr 40 własność M. Skrzyńska drewniany z 1930 r.
6. Dom nr 55 własność A. Busko drewniany z 1920 r.

Większość z wyżej wymienionych obiektów jest w złym stanie lub nie posiada odpowiedniej konserwacji technicznej.

Ponadto w obrębie gminy umiejscowione są zabytkowe cmentarze i mogiły :

- Horostyta Cmentarz Prawosławny z XIX w.
- Kaplonosy Cmentarz Prawosławny z połowy XIX w.
- Lubień Cmentarz Rzymskokatolicki z początku XX w.
- Suchawa Cmentarz Prawosławny i Przycerkiewny z początku XX w.
- Suchawa mogiła w lesie z II wojny światowej.4
- Wyryki Cmentarz Prawosławny XIX w.

1.3.5. Identyfikacja problemów.

Identyfikacja problemów jest bardzo ważna w opracowaniu planu rozwoju gminy z uwagi na fakt odpowiedniego sformułowania zadań do realizacji. W gminie Wyryki zidentyfikowano następujące problemy w poszczególnych sektorach związanych z zagospodarowaniem przestrzennym:

Sektor ochrony środowiska
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych
- duża ilość dzikich wysypisk odpadów
- brak infrastruktury na istniejącym składowisku odpadów
- mały odsetek ludności prowadzącej właściwą gospodarkę odpadam
- 11,10 ha terenów przeznaczonych do rekultywacji

Sektor infrastruktury technicznej

Gospodarka wodno-ściekowa
- brak sieci kanalizacyjnej
- brak oczyszczalni ścieków
- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe

Zaopatrzenie w energię
- wysoki udział napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia do linii kablowych
- wysoki udział napowietrznych linii elektroenergetycznych niskiego napięcia do linii kablowych
- brak zgazyfikowania gminy

Gospodarka odpadami
- brak odzysku odpadowych surowców wtórnych z ogólnego strumienia odpadów.
- Niskoefektywna forma zbiórki odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości

System komunikacyjny
- brak utwardzonej nawierzchni na odcinku 33,507 km dróg o statusie powiatowym
- brak utwardzonej nawierzchni na odcinku 20.082 km dróg o statusie gminnym
- zła nawierzchnia dróg

Sektor własności
- mała ilość gruntów stanowiących własność urzędu gminy
- trudności związane z odkupem gruntów od osób fizycznych w przypadku dużych inwestycji

Sektor dziedzictwa kulturowego
- brak opieki na terenach byłych ogrodów i parków dworskich
- zły stan techniczny zabytkowych budowli i obiektów
- niedostateczna pielęgnacja terenów posiadających wysokie walory dędrologiczne.

2. Gospodarka

Pod względem rozwoju gospodarczego obszar gminy Wyryki możemy zaliczyć do słabo uprzemysłowionych. Znajdują się tutaj nieliczne zakłady produkcyjne reprezętujące przemysł drzewny i skórzany. Handel rozwinięty jest w stopniu dobrym natomiast sektor usług dla ludności jest bardzo ubogi. W miejscowości Wyryki zlokalizowany jest Bank Spółdzielczy oraz Poczta. Główny trzon gospodarczy gminy stanowią jednak gospodarstwa rolne w których prowadzona jest także dodatkowa działalność pozarolnicza.

2.1. Główni pracodawcy w obszarze gminy.

Do głównych pracodawców w obszarze gminy możemy zaliczyć następujące podmioty:

L.p.	Nazwa podmiotu	Ilość zatrudnionych osób
1.	Urząd Gminy	23
2.	Bank Spółdzielczy Parczew o/Wyryki	4
3.	Paula	3
4.	Eko – Pol Produkcja Brykietów	5
5.	Tartak Jan Hudaś	3
6.	Ośrodek Zdrowia	7

7.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	9
8.	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Adampolu	48

Największym pracodawcą na trenie gminy jest Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Adampolu oraz Urząd Gminy. Bezpośrednio w sektorze przemysłowym zatrudnionych na umowę o prace jest 8 osób a trzy osoby zatrudnione są na własną działalność gospodarczą. W szkolnictwie pracuje ogółem ----- osób. Łączna ilość obsadzonych etatów na umowę o pracę w obszarze gminy wynosi-----osób.

2.2. Struktura podstawowych branż

Strukturę aktywności gospodarstw rolniczych w zakresie prowadzenia rolniczej i pozarolniczej działalności przedstawiono poniżej.

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw.
Gospodarstwa rolne ogółem	642
Gospodarstwa prowadzące wyłącznie działalność rolniczą	458
Gospodarstwa prowadzące wyłącznie działalność pozarolniczą	5
Gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą i pozarolniczą	96
Gospodarstwa nie prowadzące działalności rolniczej i pozarolniczej	83

2.3 Podział zatrudnienia na poszczególne sektory.

Z pracy w obrębie gminy utrzymuje się 968 gospodarstw domowych, z pozostałych źródeł 534 w tym z emerytur i rent 467 gospodarstw. Z pracy w rolnictwie 162 gospodarstwa z pracy na rachunek własny 188 gospodarstw pracy poza rolnictwem 26 gospodarstw Z pracy najemnej 246 gospodarstw.

2.4. Rolnictwo

W gminie Wyryki zlokalizowanych jest 642 gospodarstw rolnych. Grunty użytkowane rolniczo stanowią 7246,07 ha. W tym gospodarstwa indywidualne użytkują 6665,07 ha, struktura użytkowania gruntów jest następująca:

Wyszczególnienie	Grunty ogółem w /ha/	Gospodarstwa indywidualne /ha/
Użytki rolne	5998,97	5436,97
Grunty orne	4336,48	3862,48
Odłogi	338,51	319,51
Ugory	136,03	136,03
Sady	19,68	19,68
Łąki	1418,06	1372,06
Pastwiska	224,75	182,75
Lasy i grunty leśne	988,33	979,33
Pozostałe grunty	258,77	248,77

Ogólna powierzchnia zasiewów jest następująca:

Wyszczególnienie	Grunty obsiane ogółem w /ha/
Zboża	3490
Strączkowe jadalne na ziarno	10,11
Ziemniaki	197,77
Buraki cukrowe	1
Rzepak rzepik	58
Pastewne	54
Warzywa	7
Pozostałe	49

W obszarze gminy uprawiane są również drzewa i krzewy owocowe oraz owoce jagodowe. Struktura tych zasiewów jest następująca

Wyszczególnienie	Grunty obsadzone ogółem w /ha/
Drzewa owocowe	4,43
jabłonie	1,89
grusze	0,4
śliwy	0,86
wiśnie	0,66
czereśnie	0,57
pozostałe	0,05
Krzewy owocowe i plantacje jagodowe	15,25
agrest	0,12
porzeczki	12,27
maliny	0,12
pozostałe	2,74

Oprócz produkcji roślinnej gospodarstwa rolnicze zajmują się również produkcją zwierzęcą.

Gatunek zwierząt	Liczba sztuk
Bydło	1112
Trzoda chlewna	3978
Owce	119
Kozy	23
Konie	171
Króliki (samice)	202
Pozostałe zwierzęta futerkowe	17
Pnie pszczele	410
Drób ogółem	10 221

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych w sztuk
ach dużych wynosi 28 sztuk.

Gospodarstwa rolnicze w gminie mają różną wielkość biorąc pod uwagę kryterium posiadanej powierzchni ziemi podział jest następujący:

Liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha wynosi 111 szt gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha to 178 szt. gospodarstwa o powierzchni od 10 do 15 ha to 102 szt. gospodarstwa o powierzchni pow. 15 ha to 86 szt.

2.5. Identyfikacja problemów.

- słabo rozbudowany sektor usług
- niedostateczna ilość małych zakładów wytwórczych
- duża liczba ludności pracująca w rolnictwie
- duża liczba małych gospodarstw

3. Strefa społeczna

3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna

W gminie Wyryki zamieszkuje 2926 osoby z czego mężczyźni to 1438 osób a kobiety 1488 osób. Liczbę ludności według płci i wieku przedstawiono poniżej

Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Liczba kobiet /100 mężczyzn
0 - 4	152	71	81	114
5 - 9	208	103	105	102
10 - 14	243	116	127	109
15 - 19	275	137	138	101
20 - 24	200	113	87	77
25 - 29	172	95	77	81
30 - 34	171	87	84	97
35 - 39	172	93	79	85
40 - 44	201	117	84	72
45 - 49	204	108	96	89
50 - 54	191	102	89	87
55 - 59	88	43	45	105
60 - 64	121	56	65	116
65 - 69	161	57	104	182
70 - 74	174	69	105	152
75 - 79	132	47	85	181
80 - 84	42	18	24	133
85 i więcej	19	6	13	217

Poziom wykształcenia mieszkańców jest różny. Uzależniony jest od grupy wiekowej i przedstawia się następująco:

Grupy wiekowe	Poziom wykształcenia					
	Wyższe	Policealne	Średnie	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nie ukończone i bez wykształcenia
19 lat i mniej	-	-	56	23	278	39
20 - 29	21	20	160	129	38	-
30 - 39	31	14	97	134	65	-
40 - 49	11	14	116	144	114	4
50 - 59	12	9	52	53	147	6
60 - 64	5	-	9	9	92	6
65 lat i więcej	6	-	25	11	338	144

Charakterystyka ludności według ekonomicznych grup wieku jest zróżnicowana. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 88 osób w wieku nieprodukcyjnym. Szczegółową analizę przedstawiono poniżej:

Wyszczególnienie	Mężczyźni	Kobiety
Osoby w wieku przedprodukcyjnym (0 – 17 lat)	375	399
Osoby w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18 – 64 lat, kobiety 18 – 59 lat)	866	693
Osoby w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej)	197	396

Migracja ludności z obszaru gminy wynosiła w latach 1989 – 2002, 511 osób z czego mężczyzn wyemigrowało 236 a kobiet 275 osób. Ludność przybyła na obszar gminy w latach 1989 – 2002 to 321 osób z czego przybyło 148 mężczyzn i 173 kobiety. Jak z powyższych danych wynika saldo migracji w latach 1989 – 2002 jest ujemne.

3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców

W obszarze gminy bezpośrednio dla ludności usługi świadczą 23 podmioty. W obszarze gminy w miejscowości Wyryki zlokalizowany jest posterunek policji, bank, poczta. We wszystkich innych miejscowościach gminy zlokalizowane są jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Siedziby jednostek OSP stanowią jednocześnie centrum kulturalno – rozrywkowe miejscowości. Obszar posiada podmioty prowadzące małą gastronomie.

Edukacja na poziomie szkoły podstawowej odbywa się w dwóch szkołach oraz ich dwóch filiach. Zlokalizowane jest także Gimnazjum Publiczne. Lokalizacja obiektów oświatowych w raz z liczbą uczniów przedstawiono poniżej:

Rodzaj jednostki oświatowej	Lokalizacja	Liczba podopiecznych
Szkoła Podstawowa	Kaplonosy wraz z filią w Zahajkach	94
Szkoła Podstawowa	Wyryki wraz z filią w Suchawie	128
Gimnazjum Publiczne	Wyryki	102

W obszarze gminy w miejscowości Adampol zlokalizowane jest sanatorium w którym leczone są choroby płuc.

Ludność gminy zamieszkuje ogółem w budynkach w przewadze jednorodzinnych z czego własność osób fizycznych stanowią 647 obiekty. Ogólna liczba mieszkań wynosi 877 o łącznej powierzchni użytkowej 68 170 metrów kwadratowych. Własność osób fizycznych stanowi 756 mieszkań o łącznej powierzchni 61 774 metrów kwadratowych. Liczba budynków mieszkalno – inwentarskich i mieszkalno – gospodarczych wynosi 6 o łącznej powierzchni 265 metrów kwadratowych.

Mieszkania wyposażone w wodociągi ogółem to 768 obiektów. Z czego do sieci wodociągowej podłączonych jest 618 mieszkań natomiast z lokalnych instalacji wodociągowych korzysta 150 mieszkań. Kanalizacje z odprowadzeniem posiada 561 mieszkań. Ścieki do sieci odprowadzane są z 135 mieszkań do urządzenia lokalnego /szamba/ z 426 mieszkań. Do instalacji gazowej sieciowej nie podłączone jest żadne mieszkanie z uwagi na jej brak. Centralne ogrzewanie lokalne posiada 365 mieszkań. Centralne ogrzewanie z sieci posiada 82 mieszkania / lokalne kotłownie w budynkach po Państwowych Gospodarstwach Rolnych/. Sto osiem mieszkań nie posiada żadnej z w/w instalacji.

Przeciętna powierzchnia urzytkowa jednego mieszkania wynosi 77 metrów kwadratowych. Na jedną osobę w mieszkaniu przeciętnie wypada 23 metry kwadratowe. Przeciętna liczba izb w jednym mieszkaniu wynosi 4. Na

jedną izbę przypada 0,95 osoby. Telefon stacjonarny posiada 430 gospodarstw domowych. Warunki mieszkaniowe ludności gminy należy określić jako dobre jednak wyposażenie mieszkań w podstawowe media kształtuje się na poziomie przeciętnym.

3.3. Grupy społeczne wymagające wsparcia

Do grupy społecznej wymagającej wsparcia zaliczamy osoby niepełnosprawne oraz osoby trwale bezrobotne a także osoby bierne zawodowo.

Łączna ilość osób niepełnosprawnych zamieszkujących teren gminy to 637 mieszkańców. Mężczyźni stanowią grupę 295 osób natomiast kobiety 342 osób. Według ekonomicznych grup wieku 19 osób znajduje się w okresie przedprodukcyjnym z czego 13 osób to mężczyźni a 6 osób to kobiety. Wiek produkcyjny posiada 270 osób z czego mężczyźni stanowią 167 osób a kobiety 103. Wiek mobilny produkcyjny posiada łącznie 70 osób a niemobilny 200. w wieku poprodukcyjnym znajduje się 348 osób, z czego 115 osób to mężczyźni a 233 to kobiety.

W gminie zarejestrowanych jest 256 osób trwale bezrobotnych poszukujących pracy 13 miesięcy i więcej. Kobiety stanowią grupę 111 osób mężczyźni 145 osoby. Poziom bezrobocia w obszarze gminy wynosi ok. 20,2 %.

Szczególnego wsparcia wymaga grupa osób biernych zawodowo, która wynosi 1011 osób. Bierność zawodowa wynika najczęściej z niskich kwalifikacji ludzi bądź braku środków finansowych na aktywne formy poszukiwania pracy a także ze zwątpienia we własne umiejętności i siły.

3.4. Rynek pracy

Rynek pracy w obrębie gminy Wyryki jest bardzo ubogi. Łączna ilość miejsc pracy poza rolniczą działalnością wynosi _____etaty na 1559 osoby posiadające wiek produkcyjny. Około 575 osoby pracuje we własnym gospodarstwie rolnym. Bezrobotni stanowią grupę 295 osób w śród osób w wieku produkcyjnym. Natomiast bierni zawodowo stanowią grupę 1011 osób w śród osób w wieku produkcyjnym. Głównymi pracodawcami w obszarze gminy są szkoły, sanatorium w Adampolu i Urząd Gminy.

3.5. Identyfikacja problemów

- niski odsetek ludzi z wyższym wykształceniem
- brak kanalizacji sanitarnej
- brak sieciowego systemu c.o.
- niewystarczające zwodociągowanie gminy 84 %
- duża ilość osób biernych zawodowo

- mały rynek pracy
- brak wsparcia poszczególnych grup społecznych.

4. Zadania do realizacji służącej poprawie aktualnej sytuacji na obszarze gminy

Zadania służące poprawie aktualnej sytuacji na obszarze gminy są następujące:

- zaopatrzenie wszystkich mieszkańców w wodę z wodociągów
- budowa sieci kanalizacyjnej w obszarach zwartej zabudowy
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
- utwardzenie dróg o statusie gminnym
- gazyfikacja gminy
- rozwój baz OSP
- budowa zbiorników wodnych w miejscowości Suchawa
- rozwój bazy sportowej wraz z budową hali gimnastycznej
- tworzenie i wspomaganie grup prodócenckich żywności
- utworzenie warunków do rozwoju drobnej przedsiębiorczości i przemysłu
- rozwój bazy dydaktyczno wychowawczej dla grup społecznych wymagających wsparcia
- likwidacja barier dla niepełnosprawnych
- partycypowanie w kosztach budowy powiatowego składowiska odpadów
- utworzenie warunków do budowy mieszkań komunalnych
- zapobieganie patologii społecznej /alkoholizm, narkomania, przestępstwa kryminalne/

4.1. Kształtowanie struktury gospodarczej obszaru.

Zadania do realizacji:

- zalesianie nieużytków
- tworzenie sieci komunikacyjnej
- uzbrajanie terenu pod inwestycje związane z drobną wytwórczością
- tworzenie warunków przyjaznych inwestorom poprzez stosowanie ulg podatkowych
- wyznaczenie terenu pod zwarte obszary przemysłowe.

4.2. Użytkowanie terenu.

Zadania do realizacji:

- opracowanie i uchwalenie planu przestrzennego zagospodarowania gminy Wyryki,
- przekształcanie gruntów nieużytków i ugorów w obszary pod inwestycje,

4.3. System komunikacji.

Zadania do realizacji:

- budowa utwardzonych dróg gminnych
- remont nawierzchni istniejących dróg gminnych

4.4. Infrastruktura techniczna.

Zadania do realizacji w zakresie gospodarski wodno-ściekowej:

- budowa wodociągów
- budowa kanalizacji
- budowa oczyszczalni przydomowych

Zadania do realizacji w zakresie zaopatrzenia w energie

- przebudowa napowietrznych linii średniego napięcia na linie kablowe,
- przebudowa napowietrznych linii niskiego napięcia na linie kablowe,
- budowa zbiorczego systemu zaopatrzenia w energie cieplną w obszarach o zwartej zabudowie,
- budowa sieci gazowej
- budowa kotłowni na biomasę, gaz ziemny lub inne paliwo zasilającej zbiorczy system zaopatrzenia w energię,
- propagacja wykorzystania w procesach pozysku energii cieplnej paliwa z odnawialnych źródeł,
- utworzenie warunków do stosowania urządzeń wykorzystujących energie słoneczną, energie wiatru poprzesz ulgi podatkowe dofinansowanie zakupów w/w urządzeń.

Zadania do realizacji w zakresie gospodarki odpadami

- objęciem zorganizowanym wywozem odpadów wszystkich mieszkańców gminy,
- osiągnięcie wymaganych poziomów odzysku odpadów surowców wtórnych poprzez propagacje segregacji odpadów,
- partycypacja w kosztach budowy powiatowego składowiska odpadów,
- rekultywacja terenów zdegradowanych
- likwidacja dzikich wysypisk

4.5. Środowisko naturalne.

Zadania do realizacji:

- minimalizacja zanieczyszczeń wód powierzchniowych,
- utworzenie obszarów przyrodniczych w miejscach występowania gatunków cennych przyrodniczo,
- wprowadzenie zorganizowanego systemu odbioru odpadów

4.6. Środowisko kulturowe.

Zadania do realizacji:

- remont zabytkowych budowli i obiektów
- pielęgnacja terenów posiadających wysokie walory dędrologiczne.

4.7. Jakość życia mieszkańców.

Zadania do realizacji:

- umożliwienie dostępu do sieci gazowej dla wszystkich mieszkańców gminy
- umożliwienie dostępu do sieci kanalizacyjnej dla wszystkich mieszkańców gminy
- umożliwienie dostępu do zbiorczej sieci c.o. dla wszystkich mieszkańców gminy
- umożliwienie dostępu do sieci wodociągowej dla wszystkich mieszkańców gminy
- Utworzenie punktu doradztwa i wsparcia psychologicznego dla osób biernych zawodowo
- Stworzenie ulgi podatkowej podmiotom powiększającym zatrudnienie
- Różnorakie w zależności od potrzeb wsparcie poszczególnych grup społecznych.

5. Analiza budżetu gminy na lata 2004 – 2013.

Planowane przychody i wydatki w gminie Wyryki na lata 2004 – 2013 przedstawiono w poniższej tabeli:

/DANE UG Wyryki/

LATA	PLANOWANE PRZYCHODY /tyś zł/	PLANOWANE WYDATKI /tyś zł/	ŚRODKI PRZEZNACZONE NA INWESTYCJE /tyś zł/
2004	3 824 000	4 076 000	549 000
2005	3 993 000	3 734 000	207 000
2006	3 995 000	3 694 000	250 000
2007	4 035 000	3 734 000	250 000
2008	4 075 000	3 788 000	250 000
2009	4 095 000	3 831 000	250 000
2010	4 116 000	4 010 000	250 000
2011	4 124 000	4 026 000	100 000
2012	4 125 000	4 109 000	100 000
2013	4 130 000	4 130 000	100 000

Analizując budżet gminy Wyryki należy przyjąc że na zadania krótkookresowe lata 2005 – 2006 gmina wydatkować może środki w wysokości 457 000 zł. Natomiast na zadania długookresowe 2007 – 2013 gmina z własnego budżetu wydatkować może 1 300 000 zł.

6. Lista głównych zadań do zrealizowania z określeniem hierarchii ważności.

W tabeli poniżej określono główne zadania do zrealizowania w obszarze gminy Wyryki. Hierarchie ważności określono numerycznie w skali od 1 do 3.

1. najwyższa hierarchia ważności- pierwszoplanowe zadania do realizacji
2. średnia hierarchia ważności- drugoplanowe zadania do realizacji
3. najniższa hierarchia ważności- trzecioplanowe zadania do realizacji

Nazwa zadania	Hierarchia ważności
opracowanie i uchwalenie planu przestrzennego zagospodarowania gminy Wyryki,	1
zalesianie nieużytków	3
likwidacja ugorów	3
uzbrajanie terenu pod inwestycje związane z drobną wytwórczością	2
tworzenie warunków przyjaznych inwestorom poprzez stosowanie ulg podatkowych	1
przekształcanie gruntów nieużytków i ugorów w obszary pod inwestycje,	3
budowa utwardzonych dróg gminnych	1
remont nawierzchni istniejących dróg gminnych	2
budowa wodociągów	1
budowa oczyszczalni przydomowych	1
przebudowa napowietrznych linii średniego napięcia na linie kablowe,	3
przebudowa napowietrznych linii niskiego napięcia na linie kablowe,	3
budowa zbiorczego systemu zaopatrzenia w energie cieplną w obszarach o zwartej zabudowie,	2
budowa sieci gazowej	1
propagacja wykorzystania w procesach pozysku energii cieplnej paliwa z odnawialnych źródeł,	1
objęciem zorganizowanym	1

wywozem odpadów wszystkich mieszkańców gminy	
osiągnięcie wymaganych poziomów odzysku odpadów surowców wtórnych poprzez propagacje segregacji odpadów	1
partycypacja w kosztach budowy powiatowego składowiska odpadów,	1
minimalizacja zanieczyszczeń wód powierzchniowych	1
utworzenie obszarów przyrodniczych w miejscach występowania gatunków cennych przyrodniczo	3
wprowadzenie zorganizowanego systemu odbioru odpadów	1
modernizacja składowiska odpadów	1
remont zabytkowych budowli i obiektów	1
pielęgnacja terenów posiadających wysokie walory dędrologiczne.	2
umożliwienie dostępu do sieci gazowej dla wszystkich mieszkańców gminy	1
umożliwienie dostępu do sieci kanalizacyjnej dla wszystkich mieszkańców gminy	1
umożliwienie dostępu do zbiorczej sieci c.o. dla wszystkich mieszkańców gminy	3
umożliwienie dostępu do sieci wodociągowej dla wszystkich mieszkańców gminy	1
utworzenie punktu doradztwa i wsparcia psychologicznego dla osób biernych zawodowo	1
likwidacja dzikich wysypisk i obszarów zdegradowanych	1
utworzenie ulgi podatkowej podmiotom powiększającym zatrudnienie	2
Różnorakie w zależności od potrzeb wsparcie poszczególnych grup	1

7. Zadania inwestycyjne i projekty na lata 2004 – 2006 krótkoterminowe.

NAZWA DZIAŁANIA	LATA REALIZACJI	OCZEKIWANE REZULTATY	WARTOŚC ZADANIA /zł/	DOTACJA POŻYCZKA /zł/	BUDŻET GMINY /zł/	ŚRODKI INWESTORA /zł/
Budowa Sali gimnastycznej przy gimnazjum w Wyrykach	2005 - 2006	Budynek	800 000	500 000	300 000	-
Budowa piezometrów na składowisku odpadów	2005	Wykonanie 3 piezometrów	20 000	-	20 000	-
Utwardzenie drogi w miejscowości Wyryki Kolonia	2005 - 2006	Utwardzenie i wyrównanie odcinka drogi o dł ok. 1 km	50 000	31 500	18 500	-
Utwardzenie drogi w miejscowości Adampol	2005 - 2006	Utwardzenie i wyrównanie odcinka drogi o dł ok. 1 km	50 000	31 500	18 500	-
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w obszarze całej gminy	2005 - 2006	Budowa 200 przydomowych oczyszczalni	2 000 000	1 600 000	-	400 000
Nakłady do poniesienia razem			2 920 000	2 163 000	357 000	400 000

8. Zadania inwestycyjne i projekty na lata 2007 – 2013 długookresowe.

NAZWA DZIAŁANIA	LATA REALIZACJI	OCZEKIWANE REZULTATY	WARTOŚC ZADANIA /zł/	DOTACJA POŻYCZKA /zł/	BUDŻET GMINY /zł/	ŚRODKI INWESTORA /zł/
Kontynuacja budowy szkoły w Wyrykach	2007 - 2008	Ukończenie budowy szkoły	2 000 000	1 540 000	460 000	-
Budowa wodociągu w miejscowości Suchawa	2007 - 2013	Budowa wodociągu na odcinku ok. 3 km	3 000 000	2 600 000	350 000	50 000
Budowa wodociągu w miejscowości Adampol	2007 - 2013	Budowa wodociągu na odcinku ok. 1 km	1 000 000	850 000	100 000	50 000
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w obszarze całej gminy	2007 - 2013	Budowa 200 przydomowych oczyszczalni	2 000 000	1 600 000	-	400 000
Utworzenie punktu doradztwa i wsparcia psychologicznego dla osób biernych zawodowo	2007 - 2013	-	100 000	-	100 000	-
Remonty cząstkowe dróg gminnych	2007 - 2013	Remonty cząstkowe dróg gminnych na odcinku ok. 20 km	500 000	310 000	190 000	-
Rekultywacja składowiska odpadów w Wyrykach	2008 - 2009	Zagospodarowanie terenu po składowisku odpadów	2 000 000	2 000 000	-	-
Rekultywacja oraz likwidacja dzikich składowisk odpadów w ramach ZZO Włodawa	2007 - 2013	Przywrócenie krajobrazowi naturalnej postaci	10 000 000	10 000 000	-	-
Nakłady do poniesienia razem	2007 - 2013	-	20 600 000	18 900 000	1 200 000	500 000

Jak z powyższych zestawień wynika reżim budżetowy został zachowany. Planowane inwestycje nie są w pełni skorelowane z wyznaczonymi priorytetami działań. Powodem takiego stanu jest fakt dość niskich środków w budżecie gminy przeznaczonych na inwestycje.
W rubryce określonej jako środki inwestora podane są wartości pieniężne do pokrycia przez potencjalnych użytkowników planowanych do Budowu instalacji i urządzeń.

9. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy.

Wszystkie działania inwestycyjne założone do realizacji są zwarte w dokumencie „ Strategia rozwoju gminy Wyryki". Plan rozwoju lokalnego Gminy Wyryki jest spójny ze „Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego", Gminnym Programem Ochrony Środowiska Gminy Wyryki. Gminną koncepcją wodociągowo kanalizacyjną Gminy Wyryki.

10. Wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego Gminy Wyryki.

Wskaźnik	Rok 2004	Rok 2006	Rok 2013
Zwodociągowania /%/	85	90	98
Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków / szt. /	b.d.	200	400
Ilości osób objętych zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych / % /	b.d.	50	95
Długości dróg gminnych nie utwardzonych / km /	20,082	18	13
Stan zaawansowania inwestycji budowy szkoły wraz z obiektami sportowymi	70	80	100
Ilości osób biernych zawodowo /osoby/	1011	900	700

11.System wdrażania planu.

Plan rozwoju lokalnego Gminy Wyryki należy wdrażać etapowo. W pierwszym etapie należy wdrożyć zadania inwestycyjne przewidziane na lata 2004 – 2006 oraz zadania nieinwestycyjne określone według listy hierarchii ważności w rozdziale 5. Jako zadania pierwszoplanowe. W drugim etapie należy wdrażać zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji na lata 2007 – 2013 oraz pozostałe zadania nieinwestycyjne z listy hierarchii ważności z tym, że pierwszeństwo we wdrażaniu mają zadania pierwszoplanowe. W przypadku szybszego realizowania założeń zawartych w planie odpowiednio należy przyspieszać czas realizacji zadań znajdujących się w dalszej kolejności.

12.Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.

Do monitorowania osiągnięć związanych z realizacją planu służą wskaźniki zawarte w rozdziale 9 niniejszego opracowania. Wskaźniki ukazują stan wybranych mierzalnych aktualnych problemów w gminie oraz wartości do osiągnięcia w latach 2006 i 2013. Osiągając zakładane wartości wskażą czy plan rozwoju gminy i zadania w nim założone są realizowane prawidłowo. Ocenę realizacji planu będzie można dokonać dwukrotnie w roku 2006 i 2013. W przypadku zrealizowania działań i inwestycji umożliwiających osiągnięcie zakładanych wskaźników z odchyłką do 5 % realizację planu należy ocenić jako bardzo dobrą. W przypadku odchyłek od założonych wskaźników powyżej 5 % do 20 % realizację planu należy ocenić jako dobrą. W przypadku odchyłek od założonych wskaźników powyżej 20 % do 30 % realizację planu należy ocenić jako dostateczną. W przypadku odchyłek od założonych wskaźników powyżej 30 % realizację planu należy ocenić jako niedostateczną. Ocenę wraz z kryteriami należy przekazywać opinii publicznej za pośrednictwem lokalnej prasy lub na tablicach ogłoszeń. Za dokonanie oceny odpowiada Rada Gminy Wyryki.

13.Spis Tabel.

- Zeatawienie ujęć wody w Gminie Wyryki str. 11.
- System komunikacyjny gminy str. 14.
- Główni pracodawcy w obszarze gminy str. 23.
- Struktura efektywności gospodarstw rolniczych str. 24.
- Struktura użytkowania gruntów str. 25.
- Struktura zasiewów roślin str. 25.
- struktura upraw drzew i krzewów owocowych str. 26.
- Produkcja zwierzęca str. 26
- Liczba ludności wg płci i wieku str. 27.
- Poziom wykształcenia mieszkańców str. 28.
- Charekterystyka ludności wg ekonomicznych grup wieku str. 28
- Lokalizacja obiektów oświatowych wraz z liczbą uczniów str. 29
- Planowane wydatki i dochody w gminie str. 34
- Hierarchia ważności działań inwestycyjnych str. 35.
- Zadania inwestycyjne lata 2004 – 2006 str. 37.
- Zadania inwestycyjne lata 2007 – 2013 str. 38.
- Wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego str. 39

14.Literatura

1. Program Ochrony Środowiska Gminy Wyryki.
2. Koncepcja wodociągowo – kanalizacyjna gminy Wyryki.
3. Rocznik Statystyczny Gminy Wyryki.
4. Strategia Rozwoju Gminy Wyryki.
5. Ankiety i materiały dostarczone z Urzędu Gminy Wyryki